Επιστημονικό Συνέδριο

Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής
Μονής Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου
&
Θεολογικής Σχολής Εκκλησίας Κύπρου

Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος: 800 χρόνια από την κοίμησή του

16-18
Οκτωβρίου 2020

στο Ξενοδοχείο St George
(Χλώρακα-Πάφος)
και
στην Ιερά Μονή Αγίου
Νεοφύτου του Εγκλείστου

«Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος:
800 χρόνια από την κοίμησή του»

Οκτώβριος 2020

«Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος: 800 χρόνια από την κοίμησή του»

Συνδιοργανωτές

Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή
Μονή Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου
&
Θεολογική Σχολή Εκκλησίας Κύπρου

Επιστημονική Επιτροπή

Επίσκοπος Χύτρων κ. Λεόντιος, Ηγούμενος Ι.Μ. Αγίου Νεοφύτου
Πρωτ. Κυπριανός Κουντούρης, Διευθυντής Θ.Σ.Ε.Κ.
Αρχιμ. Γρηγόριος Ιωαννίδης, Επίκουρος Καθηγητής Θ.Σ.Ε.Κ.
Όλγα Σολομώντος-Κουντούρη, Αναπλ. Καθηγήτρια Θ.Σ.Ε.Κ.

Οργανωτική Επιτροπή

Επίσκοπος Χύτρων κ. Λεόντιος, Ηγούμενος Ι.Μ. Αγίου Νεοφύτου
Λουκάς Ηρακλέους, Ιερά Μονή Αγίου Νεοφύτου
Πρωτ. Κυπριανός Κουντούρης, Διευθυντής Θ.Σ.Ε.Κ.
Αρχιμ. Γρηγόριος Ιωαννίδης, Επίκουρος Καθηγητής Θ.Σ.Ε.Κ.
Όλγα Σολομώντος-Κουντούρη, Αναπλ. Καθηγήτρια Θ.Σ.Ε.Κ.
Μαρία Παύλου, Λέκτορας Θ.Σ.Ε.Κ.
Κωνσταντίνος Τσαγκαρίδης, Λέκτορας Θ.Σ.Ε.Κ.
Ιουλία Τελεβάντου, Λέκτορας Θ.Σ.Ε.Κ.

Γραμματεία – Υποδοχή

Έλενα Λοΐζου, Θ.Σ.Ε.Κ.
Ιωάννα Νικολάου, Θ.Σ.Ε.Κ.

Πρόγραμμα Συνεδρίου
(16-18 Οκτωβρίου 2020)

Παρασκευή, 16 Οκτωβρίου 2020

10:00 - 10:15 Εγγραφή Συνέδρων
10:15 – 11:00 Έναρξη

- Εκκλησιαστικοί Ύμνοι
  από τον Βυζαντινό Χορό του Ιδρύματος Αγίας Αικατερίνης
  Τάλας υπό τη διεύθυνση του Χοράρχη κ. Χρίστου Καράλη

Καλωσόρισμα:
- Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Χύτρων κ. Λεόντιος,
  Ηγούμενος Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου

Χαιρετισμοί:
- Της Α.Ε του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας
- Της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

11:00 -11:30 Διάλειμμα

11:30 – 13:00 Α΄ Συνεδρία

Συντονισμός: Χαράλαμπος Μπακιρτζής, Διευθυντής του Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη

1. «**Τα πρότερα της περί Αγίας Τριάδος διδασκαλίας του Αγίου Νεοφύτου»**
   Πανιερώτατος Μητροπολίτης Κωνσταντίας και Αμμοχώστου κ. Βασίλειος (*Θ.Σ.Ε.Κ.*)

2. «**Η μορφή και η πνευματική παραγωγή του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου»**
Κώστας Ν. Κωνσταντινίδης (*Ομότιμος Καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*)

3. **«Άγιος Νεόφυτος, Γιώργος Σεφέρης, Κύπρος»**
Σταύρος Φωτίου (*Πανεπιστήμιο Κύπρου*)

17:00 – 19:00 Β΄ Συνεδρία

Συντονισμός: Μητροπολίτης Κωνσταντίας και Αμμοχώστου κ. Βασίλειος, Θ.Σ.Ε.Κ.

1. **«Το μοναχικό ιδεώδες του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου»**
Αρχιμ. Βενέδικτος Ιωάννου
(*Διευθυντής Ιερατικής Σχολής «Απόστολος Βαρνάβας»*)

2. **«Η θεωρία Κλιμάκωσης της Δέσμευσης στον Άγιο Νεόφυτο»**
Αρχιμ. Νεόφυτος Εγκλειστριώτης (*Ιερά Μονή Αγίου Νεοφύτου*)

3. **«"Δια χειρός Νεοφύτου Εγκλείστου...". Η Αγία Βιβλιοθήκη»**
Αρχιμ. Γεώργιος Χριστοδούλου (*Εκπαιδευτικός*)

4. **«Η έννοια της εντολής στον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο»**
Ιωάννης Μπέκος (*Θ.Σ.Ε.Κ.*)

Σάββατο 17 Οκτωβρίου 2020

09:30 – 11:00 Γ΄ Συνεδρία

Συντονισμός: Μαρία Παύλου, Λέκτορας Θ.Σ.Ε.Κ.

1. **«Ο μικρός παράδεισος του Εγκλείστου: οι τοιχογραφίες της Εγκλείστρας του Αγίου Νεοφύτου»**
   Γεώργιος Πέτρου *(Εκπαιδευτικός – Αγιογράφος)*

2. **«Αρχιτεκτονική και ζωγραφική του Καθολικού της Μονής του Αγίου Νεοφύτου»**
   Ανδρέας Φούλιας *(Θ.Σ.Ε.Κ.)*

3. **«Το λειτουργικό έργο του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου»**
   Αρχιμ. Γρηγόριος Α. Ιωαννίδης *(Θ.Σ.Ε.Κ.)*

11:00 -11:20 Διάλειμμα

11:20 – 13:10 Δ΄ Συνεδρία

Συντονισμός: Όλγα Σολομώντος-Κουντούρη, Αναπλ. Καθ. Θ.Σ.Ε.Κ.

1. **«Ο Αγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος ως "φωνή λαού" και οι απαρχές της Φραγκοκρατίας στην Κύπρο»**
   Χρυσοβαλάντης Κυριάκου *(Θ.Σ.Ε.Κ.)*

2. **«Ιστορικά στοιχεία για τη Μονή του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου κατά τη Λατινοκρατία»**
   Νάσα Παταπίου *(Ιστορικός – Ερευνήτρια)*

3. **«Η Ιερά Μονή του Αγίου Νεοφύτου κατά την Τουρκοκρατία»**
Κωστής Κοκκινόφτας *(Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου)*

4. **«Ο Κτηματικός κώδικας της Ιεράς Μονής του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου (1746 μέχρι 1934) – χειρόγραφο ΙΜΑΝ 023»**
Πρωτ. Κυπριανός Κουντούρης *(Θ.Σ.Ε.Κ.)*

13:10 – 13:30 Λήξη Συνεδρίου – Συμπεράσματα

«Παρουσίαση Συμπερασμάτων»
Χριστίνα Χατζηαυξέντη *(Θ.Σ.Ε.Κ.)*

17:00 – 18:00 Εσπερινός μπροστά στην Ιερά Εγκλείστρα του Αγίου Νεοφύτου

Κυριακή 18 Οκτωβρίου 2020

Αρχιερατικό Συλλείτουργο στο Καθολικό της Ιεράς Μονής του Αγίου Νεοφύτου.

Εγκαίνια Ανακαινισμένου Μουσείου της Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής του Αγίου Νεοφύτου.

Περιλήψεις και βιογραφικά σημειώματα ομιλητών

Μητροπολίτης Κωνσταντίας και Αμμοχώστου κ. Βασίλειος

«Τα πρότερα της περι Αγίας Τριάδος διδασκαλίας του Αγίου Νεοφύτου»

Οἱ ἀναφορὲς στὴν περὶ Ἁγίας Τριάδος διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν ἅγ. Νεόφυτο στὸ ὀγκῶδες corpus τῶν συγγραμμάτων του εἶναι πολλὲς καὶ διάσπαρτες. Εὐάριθμες ὁμιλίες καὶ Λόγοι τοῦ Ἐγκλείστου ἔχουν ἐμμέσως ἢ καὶ ἀμέσως ἀνεπτυγμένη Τριαδολογία. Ὅπως σχεδὸν γιὰ τὸ σύνολο τῶν θεμάτων ποὺ διαπραγματεύεται χρησιμοποιεῖ τὴ δική του μέθοδο καὶ πλαίσιο ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐντάσσει τὰ ὑπὸ ἐξέταση θέματα, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν περὶ Ἁγίας Τριάδος διδασκαλία. Αὐτὴ τὴ μέθοδο, αὐτὸ τὸ πλαίσιο καὶ τὰ ποικίλα σχήματα εἶναι ποὺ ἀποκαλοῦμε ὡς «πρότερα», δεδομένου ὅτι διαδραματίζουν σημαντικὸ ρόλο γιὰ τὴν κατανόηση τῶν θεολογικῶν ἐννοιῶν, καὶ τῶν ζητημάτων ποὺ ἅπτονται τῆς Τριαδολογικῆς του διδασκαλίας. Μερικὰ τῶν προτέρων σχημάτων, τὰ ὁποῖα εἰρήσθω, δὲν ἀπέχουν ἀπὸ τὴν Πατέρικὴ παράδοση, ὅπως τὸ τοῦ ἡλίου, τῶν ἀκτίνων καὶ τοῦ φωτός, δυνατὸν νὰ ἐκπλήττουν. Ἔντονη εἶναι ἡ χρήση τῆς ἀριθμολογίας, μὲ τὴν ὁποία κατορθώνει νὰ συνδέσει ἐσωτερικὰ θέματα ἀδιάφορα μεταξύ τους. Τὸ πλέον ἀπτὸ παράδειγμα, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ ὁδηγήσει σὲ ἐνδελεχῆ ἔρευνα ἂν καὶ ἀπὸ ποῦ ἔχει ἐπηρεασθεῖ, εἶναι αὐτὸ τῆς τριδενδρίας, κατὰ τὸν δικό του ὅρο, δηλαδὴ τῆς συνθέσεως τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου ἐκ κυπαρίσσου, πεύκης καὶ κέδρου, ποὺ ἀποτελεῖ προτύπωση καὶ προαναγγελία τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸ ποὺ προσπαθήσαμε νὰ ἐπιτύχουμε εἶναι ἡ, κατὰ τὸ δυνατόν, συστηματοποίηση τῶν θεμάτων καὶ θεολογικῶν ζητημάτων σχετικῶν με τὴν περί Ἁγίας Τριάδος διδασκαλία τοῦ ἀγ. Νεοφύτου.

Σύντομο Βιογραφικό

Ὁ Μητροπολίτης Κωνσταντίας Βασίλειος (Καραγιάννης) διδάσκει Δογματικὴ στὸ Προπτυχιακὸ Πρόγραμμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἐκκλησίας Κύπρου. Ἐξελέγη Μητροπολίτης Κωνσταντίας – Ἀμμοχώστου τὸ 2007. Κατέχει Διδακτορικὸ Δίπλωμα μὲ τίτλο «Ὀντολογικὴ διάκρισις οὐσίας καὶ ἐνέργειας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητήν» καὶ Μεταπτυχιακὸ Δίπλωμα ἀπὸ τὸ τμήμα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Φριβούργου στὴν Ἑλβετία. Ὑπηρέτησε γιὰ πολλὰ χρόνια τὸν διαχριστιανικὸ διάλογο ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου. Ἔχει λάβει μέρος σὲ σωρεία διεθνῶν συνεδρίων. Ἀπὸ τὸ 2011 εἶναι συνδιοργανωτὴς τοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος τοῦ Σαλαμίνιου Ἐλεύθερου Πανεπιστημίου Ἀμμοχώστου, ὅπου καὶ ξεκίνησε τὴ λειτουργία του, εἶναι ἐπίσης ὁ ἐμπνευστὴς τοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος “Project” Ἁγία Νάπα. Εἶναι μέλος ἐπιστημονικῶν σωματείων, ἐπιτροπῶν διοργάνωσης συνεδρίων καὶ ἐπαγγελματικῶν ὑπηρεσιῶν. Κατέχει ἕνα πλούσιο ἐρευνητικὸ ἔργο μὲ δημοσιεύσεις σὲ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ πολλὲς παρουσιάσεις σὲ διεθνῆ καὶ τοπικὰ συνέδρια.

Κώστας Ν. Κωνσταντινίδης

«Η μορφή και η πνευματική παραγωγή του Αγίου Νεοφύτου Εγκλείστου»

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἔγκλειστος ἐκ πόλεως Λευκάρων, δεκαοκταετὴς ἐντάχθηκε στὴ μοναδικὴ πολιτεία στὴ Μονὴ Ἰωάννου Χρυσοστόμου τοῦ Κουτζουβένδη τὸ 1152, ὅπου καὶ ἔτυχε τῆς ἐρασμίου ἀποκάρσεως καὶ ἐξέμαθε τὰ ἱερὰ γράμματα. Μετέβη στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ προσκύνηση τοῦ Παναγίου Τάφου τὸ 1158 καὶ ἀπέτυχε νὰ ἀποπλεύσει ἀπὸ τὴν Πάφο γιὰ τὸ ὅρος Λάτρος τὸν ἐπόμενο χρόνο. Διαπνεόμενος ἀπὸ «φιλήσυχον ἔρωτα» κατέληξε τὸ 1159 ΒΔ τῆς Πάφου, ὅπου ἐλάξευσε σὲ ἀπόκρημνο βράχο τὴν Ἐγκλείστρα καὶ ἀφιέρωσε τὸν ναό της στὸν Τίμιο Σταυρό (1160). Τὸ 1170 ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος ἀπὸ τὸν Πάφου Βασίλειο Κίνναμο καὶ ἔπηξε τὸ κοινόβιο τῆς Ἐγκλείστρας. Ἐκεῖ ἔζησε τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς του ἐν προσευχῇ, νηστείᾳ, μελέτῃ καὶ συγγραφῇ, ἕως τὴν κοίμησή του περὶ τὸ 1219/20.

Τὸ πλούσιο σωζόμενο ἔργο του, ποὺ γνώρισε πρόσφατα μία ἐξαιρετικὴ κριτικὴ ἔκδοση καὶ τὸν ἀναδεικνύει ὡς τὸν πολυγραφότερο Κύπριο μοναχὸ τῶν ὑστεροβυζαντινῶν χρόνων, περιλαμβάνει συγγραφές, ὅπως τὴν Ἑρμηνεία τῶν Ψαλμῶν καὶ τῶν ὨΙδῶν, τὴ Συνοπτικὴ ἑρμηνεία εἰς τὸ Ἆσμα Ἀσμάτων, τὴν Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἑξαήμερο, τὴν Ἑρμηνεία Κανόνων τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, τοὺς Δέκα λόγους περὶ τοῦ Χριστοῦ Ἐντολῶν, τὸ Πεντηκοντακέφαλον, τὴν Θεοσημίαν, τὴν Πανηγυρικήν, τὴν βίβλον τῶν Κατηχήσεων καὶ τὴν Τυπικὴ Διαθήκη. Στὰ ἐλάσσονα ἔργα του περιλαμβάνεται καὶ τὸ «Περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν», ὅπου ἐξιστοροῦνται τὰ δεινὰ ποὺ ἔπληξαν τὴν πατρίδα του τὴ δωδεκαετία 1184-1196.

Σύντομο Βιογραφικό

Ὁ Κώστας Ν. Κωνσταντινίδης, Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, εἶναι ἀριστοῦχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1973) καὶ διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου (1979). Ὑπῆρξε ἑταῖρος τοῦ Max–Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte καὶ κατ'ἐπανάληψη τοῦ Dumbarton Oaks Center. Ὑπηρέτησε στὸ Πανεπιστήμιο Ἰωάννινων (1982-2016), ἀπὸ τὸ 1995 ὡς Καθηγητὴς Βυζαντινῆς ἱστορίας. Διετέλεσε Καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο Κύπρου καὶ ἐπισκέπτης Καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Λονδίνου. Τὰ ἐπιστημονικά του ἐνδιαφέροντα ἀναφέρονται στὴν παιδεία καὶ τοὺς βυζαντινοὺς λογίους, τὴν ἑλληνικὴ Παλαιογραφία καὶ κωδικολογία, τὴν ἁγιολογία, τὴν ἱστορία τῆς Μεσαιωνικῆς Κύπρου καὶ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἠπείρου. Πολλὲς μελέτες του δημοσιεύτηκαν σὲ Πρακτικὰ Συνεδρίων, τιμητικοὺς καὶ συλλογικοὺς τόμους καὶ διεθνῆ Περιοδικά. Στὰ κύρια αὐτοτελῆ του δημοσιεύματα περιλαμβάνονται:

- *Higher Education in Byzantium in the Thirteenth and early Fourteenth Century* (1204–c. 1310), Nicosia 1982,
- *Dated Greek Manuscripts from Cyprus to the year 1570* [Dumbarton Oaks Studies XXX καὶ Cyprus Research Centre Texts and Studies XVIII], Washington, D.C.–Nicosia 1993 (with R. Browning),
- *Ὁ ρόλος τοῦ Βυζαντίου στὴ διάσωση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας*, Ἰωάννινα 1995,
- *Ἡ Διήγησις τῆς θαυματουργῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου κατὰ τὸν ἑλληνικὸ κώδικα 2313 τοῦ Βατικανοῦ*, Λευκωσία 2002,
- *Τὰ Ἑλληνικὰ Χειρόγραφα τῆς Πόλεως τῶν Ἰωαννίνων* (σὲ συνεργασία μὲ τοὺς Γ. Μαυρομάτη καὶ Ἠλ. Νέσσερη), Ἀθήνα 2009,
- *Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα: Ζητήματα ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ζωὴ στὴ Μεσαιωνικὴ Ἤπειρο*, Ἰωάννινα 2018.

Σταύρος Σ. Φωτίου

«Άγιος Νεόφυτος, Γιώργος Σεφέρης, Κύπρος»

Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, ζώντας σε τραγικούς για την Κύπρο καιρούς, με τη ζωή και το έργο του προσέφερε στους συμπατριώτες του όραμα βίου και ιστορική προοπτική. Προπάντων, έδειξε πώς η χριστιανική αγιότητα νοηματοδοτεί την ανθρώπινη ζωή υπό οποιεσδήποτε συνθήκες. Εκτιμώντας την πνευματική μαρτυρία του αγίου, ο Γιώργος Σεφέρης τον περιέλαβε στην ποίησή του, αναδεικνύοντάς τον σε διαχρονικό πνευματικό καθοδηγητή ανθρώπων και λαών. Στις σύγχρονες τραγικές για τον τόπο στιγμές, Άγιος Νεόφυτος και Γιώργος Σεφέρης συνεισφέρουν στην υπαρξιακή θεώρηση της ζωής και στην εννόηση του κυπριακού ζητήματος ως ζητήματος πνευματικού. Με τον τρόπο αυτό συντελούν σε μια ορθή αντιμετώπισή του.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Σταύρος Σ. Φωτίου γεννήθηκε το 1959 στη Λεμεσό. Σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία Κύπρου και στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στην ίδια Σχολή εκπόνησε διδακτορική διατριβή. Είναι Καθηγητής Θεολογίας και Διδακτικής στο Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Είναι, επίσης, Συγγραφέας-Καθηγητής Μεταπτυχιακών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Διετέλεσε Αξιολογητής Ακαδημαϊκού Προσωπικού των Πανεπιστημίων Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Ρόδου. Το 2019 εξελέγη Ιδρυτικό Μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών. Έχει λάβει μέρος σε διεθνή συνέδρια και είναι μέλος διαφόρων επιστημονικών ενώσεων. Είναι συγγραφέας και επιμελητής 72 βιβλίων και συλλογικών τόμων. Είναι, επίσης, συγγραφέας 150 άρθρων σε διάφορα επιστημονικά περιοδικά. Βιβλία και άρθρα του κυκλοφορούν στα αγγλικά, στα γαλλικά, στα ιταλικά, στα ρωσικά και στα φιλανδικά. Το 1991 τιμήθηκε με Κρατικό Βραβείο Δοκιμίου για το βιβλίο του «Αλλοτρίωση και αυτογνωσία».

Αρχιμανδρίτης Βενέδικτος Ιωάννου

«Το μοναχικό ιδεώδες του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου»

Στὴ μελέτη αὐτὴ σκιαγραφεῖται τὸ μοναστικὸ ἰδεῶδες τοῦ ἁγίου Νεόφυτου: ὁ μοναχισμὸς ποὺ προτιμᾶ ὁ ἅγιος Νεόφυτος εἶναι κατὰ κύριον λόγον ὁ *ἡσυχαστικός*. Ὅμως ἐξ ἀνάγκης ἢ μᾶλλον ἐκ προνοίας Θεοῦ ἱδρύει καὶ κοινόβιο, πλὴν ὅμως ὀλιγομελές. Χάριν τῆς ἀκτημοσύνης ὁ Νεόφυτος προέκρινε τὸ κοινόβιο ἔναντι τοῦ ἰδιορρύθμου. Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ εἶναι καὶ ἡσυχαστής, οἰκοδόμησε νέο ἡσυχαστήριο, τὴ «*Νέα Σιών*», πάνω ἀπὸ τὸ κοινόβιο καὶ συνδύασε καὶ τὰ δύο: ὁ Νεόφυτος κατάφερε, χωρὶς νὰ παύσει νὰ εἶναι ἡγούμενος μιᾶς μικρῆς ἀδελφότητας, νὰ εἶναι συγχρόνως *Ἔγκλειστος*. Ὡς ἔγκλειστος εἶχε μιὰ ζωὴ παρόμοια μὲ τοὺς στυλίτες ἁγίους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσαν τὸ ἴνδαλμά του.

Σὲ μιὰ ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποία τὰ μοναστήρια καὶ οἱ εὐαγεῖς οἶκοι αὐξάνονταν καὶ οἱ περιουσίες τους μεγάλωναν, ὁ Νεόφυτος δὲν ὑπέκυψε στὸν πειρασμὸ ἀπόκτησης περιουσίας· ἀντιπροσωπεύει τὸν πτωχό, ἀκτήμονα καὶ ἀπέριττο μοναχισμὸ τῶν πρώτων αἰώνων. Γιὰ νὰ ἀντλήσει πρότυπα στρέφει τὸ βλέμμα του περισσότερο πρὸς τὰ σεμνὰ ἡσυχαστήρια καὶ ἐρημητήρια τῶν γειτόνων του, Παχωμίου, Ἀντωνίου, Σάββα, Συμεὼν Στυλίτη, Παύλου Λατρηνοῦ κ.ἄ., παρὰ πρὸς τὰ μεγάλα, πολυάριθμα καὶ θορυβώδη μοναστήρια τῆς Βασιλεύουσας.

Σύντομο Βιογραφικό

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Βενέδικτος Ἰωάννου ἐσπούδασε Θεολογία στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ παρακολούθησε ἐπίσης Φιλολογία στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου. Ἀκολούθησαν μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὴ Βυζαντινὴ Φιλολογία στὸ Παρίσι καὶ στὸ Πανεπιστήμιο Κύπρου, στὸ ὁποῖο ἐκπονήθηκε διδακτορικὴ διατριβὴ (Ph. D.) μὲ θέμα «*Ἡ Τυπικὴ Διαθήκη τοῦ Ἁγ. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου*», ἡ ὁποία ἐγκρίθηκε παμψηφεὶ τὸ ἔτος 2006.

Ἀφοῦ ἐντάχθηκε στὴν Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου στὸ Ἔσσεξ, ὅπου ἔζησε μὲ τὸν μακαριστὸ ἅγιο Σωφρόνιο Σαχάρωφ, τὸ 1990 χειροτονήθηκε ἱεροδιάκονος καὶ ἱερέας στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ἐργάστηκε στὴν Ἀρχιγραμματεία τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Διετέλεσε Μόνιμος Ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὸ *Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν* στὴ Γενεύη τῆς Ἑλβετίας ἐπὶ σχεδὸν μία δεκαετία. Τὸ 2013 ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου τὸν διώρισε Σχολάρχη τῆς *Ἱερατικῆς Σχολῆς "Ἀπόστολος Βαρνάβας"* καὶ καθηγητὴ Πατρολογίας καὶ Ἁγιολογίας (μέχρι σήμερα). Κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 2015-2016 διετέλεσε μέλος τοῦ Διδακτικοῦ καὶ Ἐρευνητικοῦ Προσωπικοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ὅπου δίδαξε Πατρολογία καὶ Ἁγιολογία. Ἀπὸ τὸ 2012 εἶναι προϊστάμενος τοῦ Ἱ. Ναοῦ Παναγίας Φανερωμένης. Πέραν τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς, εἶναι συγγραφέας ἄρθρων στὸν χῶρο τῆς Ἁγιολογίας, Πατρολογίας, Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, Διαχριστιανικῶν σχέσεων καὶ Βυζαντινῆς Φιλολογίας.

Αρχιμανδρίτης Νεόφυτος Εγκλειστριώτης

«Η θεωρία Κλιμάκωσης της Δέσμευσης στον Άγιο Νεόφυτο»

Η διδασκαλία του πνευματικού συγγραφέως της Εγκλείστρας της Πάφου διασώζει μια εξαιρετικά εκλεπτυσμένη θεώρηση και γνώση της διεργασίας παγίδευσης και της κατρακύλας στα πάθη. Στα κείμενα του Αγίου Νεοφύτου, ο ψυχικός μηχανισμός παγίδευσης ορίζεται από το συνδυασμό δύο παραγόντων: την ελευθερία της βούλησης και την περιέργεια. Στη σύγχρονη επιστήμη της κοινωνιο-ψυχολογίας ένας παρόμοιος μηχανισμός παγίδευσης εντοπίζεται όταν συντρέχουν δύο παράγοντες: το αίσθημα της ελευθερίας σε συνδυασμό με τις διαπροσωπικές σχέσεις. Ο μηχανισμός ονομάζεται κλιμάκωση της δέσμευσης, και αφορά την τάση εκείνη που εκδηλώνουν οι άνθρωποι να γαντζώνονται σε μια αρχική τους απόφαση, ακόμα και εάν τα γεγονότα στη συνέχεια την αμφισβητούν. Ακόμα και εάν τα γεγονότα δείχνουν ότι είχαν λάθος, παρόλα αυτά οι άνθρωποι συνεχίζουν με νέες πράξεις να επιβεβαιώνουν την επιμονή τους στην ίδια πορεία, μόνο και μόνο για να δείξουν ότι είχαν δίκιο στην αρχική τους επιλογή.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Αρχιμανδρίτης Νεόφυτος Εγκλειστριώτης, κατάγεται από τη Λάρνακα και το Κάρμι της Κερύνειας. Σπούδασε θεολογία στη Θεσσαλονίκη και Ιστορία των Θρησκειών στη Σορβόννη. Μετά από δεκαπεντάμηνη δοκιμασία ενσωματώθηκε το 1995 στην Αδελφότητα της Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου στην Πάφο της Κύπρου.

Αρχιμανδρίτης Γεώργιος Χριστοδούλου

«”Διά χειρός Νεοφύτου Εγκλείστου…”. Η Αγία Βιβλιοθήκη»

Ἐὰν τὸ Ἀποστολικὸ ἀρχέτυπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐνσαρκώνει Βαρνάβας ὁ Ἀπόστολος, τὸ ἐπισκοπικὸ Ἐπιφάνιος ὁ Μέγας, τὸ μοναχικὸ ἀρχέτυπο ἀνήκει στὸν ὅσιο Νεόφυτο τὸν ἔγκλειστο. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι παρέμεινε «ἀμαθὴς ἄχρι καὶ τοῦ ἄλφα καὶ κουρὸς ὡς ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τῇ ἡλικίᾳ» θὰ καταστεῖ ἀκολούθως, παρ᾽ ὅτι ὀψιμαθὴς καὶ αὐτοδίδακτος, ἕνας τῶν κυριοτέρων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων του ΙΒ᾽ αἰῶνος.

Τὸ γεγονὸς τῆς συλλογῆς βίβλων στὸ κελλίον τῆς πρωτοκαθέδρου Ἐγκλείστρας καὶ τῆς συγκρότησης σημαντικῆς Βιβλιοθήκης ἐκ μέρους τοῦ ὁσίου Νεοφύτου θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρισθεῖ, ἅπαξ στὸ βυζαντινὸ μοναχισμὸ μὲ ἐξαίρεση ἐνδεχομένως τὴν περίπτωση τοῦ ὁσίου Παύλου τοῦ Λατρηνοῦ καὶ τοῦ μαθητῆ του Χριστοδούλου τοῦ κτήτορος τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στὴν Πάτμο.

Ἡ συλλογὴ τῶν χειρογράφων τῆς Ἁγίας Βιβλιοθήκης τῆς Ἐγκλείστρας προέρχεται ἀπὸ ποικίλα καὶ κορυφαῖα βυζαντινὰ ἐργαστήρια (ἀπὸ τὴ μονὴ τοῦ Στουδίου, τὴ μονὴ Εὐεργέτιδος τῆς Κων/πόλεως, τὴν Κ. Ἰταλία, τὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Θαυμαστοῦ στὴν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας, τῆς θεοκτίστου Λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα στὴν Παλαιστίνη, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυστοστόμου Κουτζουβένδη στὴν Κύπρο, κἄ.), παραμένει ἀφετηριακὸ σημεῖο ἔρευνας τῆς παλαιογραφίας καὶ τῆς κωδικολογίας.

Σὲ κάποια χρονικὴ στιγμὴ οἱ γραφεῖς καὶ ἀντιγραφεῖς τοῦ ἐργαστηρίου τῆς Ἐπισκοπῆς Πάφου προσφέρονται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Πάφου Βασίλειο Κίνναμο, στὴν ὑπηρεσία τοῦ Ἐγκλείστου. Πέραν τῆς συγκρότησης τῆς Ἁγίας Βιβλιοθήκης αὐτὴ ἡ συγγραφικὴ δραστηριότητα τοῦ Ἐγκλείστου ἀποτελεῖ ἴσως τὴν κορυφαία στιγμὴ τῆς κυπριακῆς παλαιογραφίας.

Σύντομο Βιογραφικό

Αἰγιαλοῦσα Καρπασίας (1963). Πτυχιοῦχος Θεολογικῆς Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν. Μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὴν Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία. -DEA, Sorbonne-Paris I. / Διδακτορική διατριβή, Sorbonne-Paris IV. Καθηγ. B. Flusin. Τίτλος εργασίας: 'Le livres des Catecheses de saint Neophyte le reclus: editio princeps, tradition manuscrite) et comentaire historique. Annexe I: texte Grec. Annexe II: Figures des manuscrits utilises'.

Δημοσιεύσεις: 'Un canon inedit sur la Theosemie de saint Neophyte le reclus, compose par son frere Jean le Chrysostomite, Revue des Etudes Byzantines 55 (1977), 247-259. / Saint Neophytos the Recluse: Byzantine Hagiography in Twelfth-Century Cyprus', Lectures on the History and Culture of Cyprus, Porphyrogenitus, London 2006, 87-101. / Ἀνανέωση καὶ ἐμπλουτισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας τῆς Κύπρου στὸ ΙΒ' αἰῶνα: τὸ ἔργο ἑνὸς ἁγίου λογοτέχνη, Νεόφυτου τοῦ Ἐγκλείστου, Γλωσσικὸς Ὅμιλος Κύπρου, Ἑλληνική Γλωσσικὴ Κληρονομιά, Λευκωσία 2008. / Le livre des Catecheses de saint Neophyte le reclus: texte et commentaire historique, Μελέται καὶ Ὑπομνήματα, τόμος VII, Πολιτιστικὸ Ἵδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία 2009 (σσ. 768). / Κύπρια Μηναῖα ἤτοι Ἀκολουθίαι ψαλλομέναι ἐν Κύπρῳ, Μῆνες Ἰανουάριος-Φεβρουάριος, 1998, Ἀκολουθία τῆς Θεοσημείας ὁσίου Νεοφύτου ἐγκλείστου.

Ἐκπαιδευτικὸς στὸ Παγκύπριον Γυμνάσιον Λευκωσίας. Εἰς Διάκονον χειροτονία ὑπὸ τῆς ΑΜ. Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κκ. Χρυσοστόμου (Ἰ. Ν. Ἀπ. Ἀνδρέου Πλατύ, Λευκωσία, 30/11/2019). Εἰς Πρεσβύτερον χειροτονία ὑπὸ τῆς ΑΘΠ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κκ. Βαρθολομαίου (Πατριαρχικὸς ναὸς Ἁγίου Γεωργίου, Φανάριον, Κωνσταντινούπολις 06/01/2020).

Ιωάννης Μπέκος

«Η έννοια της Εντολής κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο»

Η ομιλία με τίτλο «Η έννοια της Εντολής κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο» εστιάζει το ενδιαφέρον της στο έργο του Αγίου «Δέκα Λόγοι Περί του Χριστού Εντολών». Θα υποστηρίξουμε ότι το συγκεκριμένο έργο του Αγίου Νεοφύτου αποτελεί μια πρωτότυπη συμβολή στη Θεολογική Παράδοση και ιδιαίτερα στον τομέα της Χριστιανικής Ηθικής που έχει αντικείμενο τη Χριστιανική ζωή στην πράξη. Πιο συγκεκριμένα, η πρωτοτυπία του έργου έγκειται στο γεγονός ότι ενώ ο Άγιος Νεόφυτος ασχολείται με την ερμηνεία των εντολών του Χριστού, αναδεικνύει και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της έννοιας της εντολής σύμφωνα με τη Βιβλική και Πατερική παράδοση της Εκκλησίας. Θα δείξουμε ότι η τήρηση της εντολής, κάθε εντολής, ειρηνεύει τις σχέσεις των ανθρώπων, υπηρετεί το κήρυγμα της αλήθειας του Θεού, διακρίνει τρόπους και πράξεις ως προς την αγαθότητά τους, αποτελεί μια πορεία ζωής με διάρκεια, προϋποθέτει τη βοήθεια από τον Θεό, κρίνει τα «δύο πρόσωπα» του ανθρώπου και τέλος αναπαύει.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Δρ Ιωάννης Μπέκος είναι Λέκτορας Χριστιανικής Ηθικής στη Θεολογική Σχολή Εκκλησίας Κύπρου και διδάσκων στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Είναι μέλος της Συνοδικής Επιτροπής Βιοηθικής της Εκκλησίας της Κύπρου ενώ για περισσότερο από μια δεκαετία υπήρξε μέλος της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής Κύπρου. Ο Δρ Μπέκος είναι αξιολογητής (Ethics Review Expert) ερευνητικών προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το 2014. Έχει δημοσιεύσει άρθρα του σε περιοδικά και σειρές διεθνούς κύρους όπως Christian Bioethics, Studies in Christian Ethics, International Journal of Public Theology και Studia Patristica. Είναι συγγραφέας του βιβλίου *Ποια Ηθική; Ποια Ιστορία; Η Θεία Λειτουργία και η μεταμόρφωση του ανθρώπου* από τις εκδόσεις Εν πλω (Αθήνα, 2010). Το τελευταίο του βιβλίο *Euthanasia and Patristic Tradition: Reading St John Damascene and St Symeon the New Theologian on Christian Bioethics* κυκλοφορεί από τις εκδόσεις James Clarke & Co (Κέιμπριτζ, 2019).

Γεώργιος Πέτρου

«Ο μικρός παράδεισος του Εγκλείστου: οι τοιχογραφίες της Εγκλείστρας του Αγίου Νεοφύτου»

Εισερχόμενος κανείς στην Εγκλείστρα του Αγίου Νεοφύτου, είτε πρόκειται για πιστό, είτε για περιηγητή, είτε για ερευνητή, βιώνει αναμφισβήτητα μια αλλιώτικη εμπειρία, μία πρόγευση του Παραδείσου, με πρωταγωνιστή και διαχρονικά παρόντα, παρά τα 800 χρόνια της κοίμησής του, τον ίδιο τον Άγιο. Η παρουσίασή μας επιχειρεί, μέσα από τη ματιά του αγιογράφου και μελετητή της εκκλησιαστικής ζωγραφικής παράδοσης, να εξετάσει τη διαμόρφωση των χώρων της Εγκλείστρας, η οποία επιτεύχθηκε με τον προσωπικό μόχθο και με τον λεπτομερέστατο καταρτισμό του εικονογραφικού προγράμματος από τον ίδιο τον Άγιο. Αρχικά ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις διαδοχικές φάσεις, τις τεχνοτροπίες και τα διαφορετικά στρώματα αγιογράφησης που υλοποιήθηκαν, τόσο ζώντος του Αγίου, όσο και μετά την κοίμησή του. Στη συνέχεια, θα επιχειρήσουμε να καταδείξουμε τη σχέση της Εγκλείστρας τόσο με τα διασωθέντα έργα του Αγίου, όσο και με την έντονη διασύνδεση του Αγίου με τα πανάγια προσκυνήματα και ιδιαίτερα τον Πανάγιο Τάφο και τον Γολγοθά, που με πόθο είχε επισκεφθεί ο Άγιος πριν από την εγκατάστασή του, θεία προνοία, εδώ. Τέλος, θα γίνει αναφορά στην Σταυρο-αναστάσιμη ατμόσφαιρα που επιθυμεί ο Τιμιοσταυρίτης ασκητής να προσδώσει στον χώρο, αλλά και στην ορθόδοξη θεώρηση της Ενανθρώπησης του Λόγου και της θέωσης του ανθρώπου μέσα από την απεικονιζόμενη επιθυμία του Αγίου για αναγωγή τόσο του ιδίου όσο και των μοναχών και των λοιπών πιστών που αντικρύζουν τις τοιχογραφίες της Αγίας του Εγκλείστρας στην Άνω Σιών, στη Βασιλεία των Ουρανών.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Γιώργος Πέτρου γεννήθηκε στην Αμμόχωστο και βαπτίστηκε από τους αγιογράφους πατέρες της μονής Αποστόλου Βαρνάβα. Από 7 ετών ξεκίνησε να ασχολείται με την αγιογραφία και τη βυζαντινή μουσική. Παρακολούθησε μαθήματα σχεδίου και βυζαντινής μουσικής με τον γνωστό αγιογράφο και ψάλτη Μιχαήλ Κουλλεπό. Σε ηλικία 13 ετών διδάχθηκε το χρώμα στη βυζαντινή αγιογραφία από τον αναγεννητή της βυζαντινής τέχνης στην Κύπρο, Αρχιμανδρίτη Συμεών. Φοίτησε στη Θεολογική Σχολή του ΕΚΠΑ από την οποία πήρε το πτυχίο το 1996. Το 1996 πήρε, επίσης, το δίπλωμα δασκάλου Βυζαντινής Μουσικής. Την ίδια εποχή φοίτησε στη Σχολή Βυζαντινής Αγιογραφίας του Σπύρου Καρδαμάκη και την αντίστοιχη Σχολή «Ζωγραφείον Εικόνων» του Δημήτρη Χατζηαποστόλου. Τα τελευταία χρόνια εργάζεται ως Θεολόγος στη Μέση Εκπαίδευση. Μέχρι σήμερα έχει προσφέρει πολλά γραμμικά σχέδια, τα οποία κοσμούν εκδόσεις θεολογικών, εκκλησιαστικών, λογοτεχνικών και μουσικών βιβλίων και περιοδικών της Κύπρου, της Ελλάδας και ιδιαίτερα του Αγίου Όρους. Εικόνες του κοσμούν ιδιωτικές συλλογές, ναούς στην Κύπρο, στην Ελλάδα και σε διάφορες άλλες χώρες του εξωτερικού. Έχει συνεργαστεί με συντηρητές αξιόλογων παλαιών εικόνων, κυρίως βυζαντινής τεχνοτροπίας, για τη ζωγραφική τους αποκατάσταση. Έχει συμμετάσχει με ζωγραφικά έργα σε ομαδικές εκθέσεις τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό, ενώ προσφέρει και μαθήματα βυζαντινής αγιογραφίας σε παιδιά και ενήλικες στο πλαίσιο του κατηχητικού σχολείου του Πνευματικού Κέντρου Αγίου Γεωργίου Κοντού.

Ανδρέας Φούλιας

«Αρχιτεκτονική και ζωγραφική του καθολικού της Μονής του Αγίου Νεοφύτου»

Στις αρχές του 16ου αιώνα χρονολογείται η ανέγερση του καθολικού της Μονής του Αγίου Νεοφύτου, μνημείο χαρακτηριστικό του λεγόμενου Φραγκοβυζαντινού ρυθμού της Κύπρου. Το πλησιέστερο τυπολογικά κτίσμα, δίδυμο με αυτό του Αγίου Νεοφύτου, είναι το καθολικό της Μονής του Αγίου Μάμαντος στη Μόρφου. Αντίθετα με τον ναό στη Μόρφου, που είναι κτισμένος πάνω στα ερείπια 3 προηγούμενων αρχιτεκτονικών φάσεων, το καθολικό του Αγίου Νεοφύτου είναι κτισμένο εξ αρχής.

Ο ναός είναι μια τρίκλιτη τρουλλαία βασιλική, της οποίας το ευρύ κεντρικό κλίτος απολήγει στα ανατολικά σε ημικυκλική αψίδα. Ο χαρακτηριστικός τρούλλος με το ψηλό τύμπανο δεσπόζει του ανατολικού τμήματος του κεντρικού άξονα. Αν και η τοιχοδομία στο εξωτερικό κέλυφος του δυτικού τμήματος του ναού παρουσιάζεται ομοιογενής, τίθενται ερωτήματα γύρω από τις επεμβάσεις σε αυτό, και ειδικά στη θέση του νάρθηκα, ο οποίος σήμερα δεν υφίσταται.

Το καθολικό είναι αφιερωμένο στη Θεοτόκο και εορτάζει την Κοίμηση της Θεοτόκου στις 15 Αυγούστου, ερμηνεύοντας έτσι την παρουσία τοιχογραφιών που αφορούν σε αυτήν, όπως του ανεπτυγμένου Θεομητορικού κύκλου στη νότια καμάρα και του Ακάθιστου Ύμνου στη βόρεια. Στο ιερό βήμα απεικονίζονται η Πλατυτέρα, η Κοινωνία των Αποστόλων και συλλειτουργούντες ιεράρχες. Επίσης μεμονωμένοι άγιοι ζωγραφίζονται στα εσωράχια και αλλού.

Οι τοιχογραφίες του ναού εντάσσονται στο πλαίσιο εκείνο της μεταβυζαντινής ζωγραφικής παράδοσης, η οποία ως βάση της έχει τα Παλαιολόγεια πρότυπα, αλλά και την αφομοίωση δευτερευόντων ή ουσιαστικότερων δυτικών στοιχείων. Στην περίπτωση της Μονής του Αγίου Νεοφύτου η εξέλιξη αυτή είναι συντηρητικότερη, ενώ οι

εναπομείνασες τοιχογραφίες, αλλά και εικόνες, όπως αυτή της Παναγίας Εγκλειστριανής (16ος αιώνας), αποδεικνύουν την άμεση επαφή και σχέση που είχε η Κύπρος με την καλλιτεχνική παραγωγή στην επίσης Βενετοκρατούμενη Κρήτη. Οι ιταλοβυζαντινής τεχνοτροπίας εικόνες των επιστυλίων έχουν ιστορηθεί το 1544 από τον Ιωσήφ Χούρη, το έργο του οποίου σηματοδοτεί την τέχνη της Κύπρου τον αιώνα αυτό.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Ανδρέας Φούλιας γεννήθηκε στην Αμμόχωστο. Είναι απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχος του μεταπτυχιακού τίτλου Magister Artium στη Μεσαιωνική Ιστορία και Τέχνη από το Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου. Τη διδακτορική του διατριβή στη Βυζαντινή Αρχαιολογία εκπόνησε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, με θέμα: Αρχιτεκτονική και μνημειακή ζωγραφική στην Κύπρο κατά την περίοδο των αραβικών επιδρομών (649-965). Δίδαξε ως Ειδικός Επιστήμονας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου το μάθημα, Παλαιοχριστιανική τέχνη της Κύπρου. Από το 2017 διδάσκει, ως μέλος Σ.Ε.Π. τα μαθήματα της Χριστιανικής Αρχαιολογίας και Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης, στη Θεολογική Σχολή Εκκλησίας Κύπρου. Είναι μέλος της συγγραφικής ομάδας του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου για την Ιστορία της Κύπρου. Έχει δημοσιεύσει μονογραφίες και άλλες επιστημονικές μελέτες για τη Βυζαντινή τέχνη και ιστορία της Κύπρου. Στα κύρια ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνεται η μελέτη μνημείων της κατεχόμενης Κύπρου. Ο Ανδρέας Φούλιας είναι μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής της Δικοινοτικής Τεχνικής Επιτροπής για τα Μνημεία και τον Πολιτισμό. Είναι Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Βυζαντινολογικής Εταιρείας Κύπρου και μεταξύ άλλων, μέλος του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων, της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας και της Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών.

Αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Ιωαννίδης

«Το λειτουργικό έργο του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου»

Η εισήγησή μας επικεντρώνεται στη μελέτη, καταγραφή, τελική σύνθεση και σύνοψη δύο βασικών θεμάτων:
Α. Τα γεγονότα που επηρέασαν, καθόρισαν και διαμόρφωσαν λειτουργικά την προσωπικότητα του Αγίου Νεοφύτου.
Β. Το καθαυτό λειτουργικό έργο του Αγίου Νεοφύτου.

Ο ουρανοπολίτης Άγιος Νεόφυτος είναι βαθύς γνώστης, εμπειρικά και βιωματικά, της λειτουργικής πράξης της Εκκλησίας. Μαθητεύει, μυείται και μορφώνεται λειτουργικά· μυσταγωγείται και μυσταγωγεί, διδάσκει και συνεχίζει αγιοπνευματικά μια μακραίωνη ζωντανή λειτουργική μοναστική παράδοση της Εκκλησίας.

Ο Αγιος Νεόφυτος και η Εγκλείστρα του καθίστανται στην εποχή του ένα σημαντικό μοναστικό λειτουργικό κέντρο στην Κύπρο. Το λειτουργικό βίωμα, ήθος και έθος της μοναστικής του ζωής αποτυπώνεται στις αγιογραφίες και στο όλο οικοδομικό συγκρότημα της μονής· μετουσιώνεται σε γραπτό λόγο, διδασκαλία, νουθεσία και παρακαταθήκη· συγκεφαλαιώνεται στις ευχές, τους ύμνους, τις ακολουθίες και τις τυπικές διατάξεις που ο ίδιος δημιουργεί και συντάσσει.

Ο Άγιος Νεόφυτος, λαξεύοντας, γράφοντας, διδάσκοντας και ιερουργώντας αποκαλύπτει το πνευματικό του ανάστημα, όπως αυτό διαμορφώθηκε μέσα από την πολυετή άσκηση και τη μοναστική λειτουργική ζωή: λειτουργικός χρόνος, ημερονύκτιος ακολουθία, Θεία Ευχαριστία, θεολογία της λατρείας.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Αρχ. Γρηγόριος Ιωαννίδης είναι Επίκουρος Καθηγητής στη Θεολογική Σχολή Εκκλησίας Κύπρου με γνωστικό αντικείμενο τη «Λειτουργική». Είναι επίσης ο Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών Θεολογίας. Διδάσκει μαθήματα Λειτουργικής στο προπτυχιακό και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα Θεολογίας. Παράλληλα, διακονεί ως Πρωτοσύγκελλος στην Ιερά Μητρόπολη Τριμυθούντος. Είναι μέλος της Θρονικής Επιτροπής και υπεύθυνος του Γραφείου Εκκλησιαστικής Διακονίας και Διαφώτισης της Μητρόπολης (λειτουργία Χριστιανικών Συνδέσμων Γυναικών και Κύκλων Αγίας Γραφής, διοργάνωση ομιλιών, διαλέξεων, ημερίδων, μαθητικών συνεδρίων, κατασκηνώσεων κ.ά.). Πέρα από το λειτουργικό, ποιμαντικό και κοινωνικό έργο, εκπροσωπεί την Ιερά Μητρόπολη Τριμυθούντος σε Συνοδικές Επιτροπές και στο Τμήμα Αρχαιοτήτων αναφορικά με τα αρχαία μνημεία της μητροπολιτικής περιφέρειας.

Χρυσοβαλάντης Κυριάκου

«Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος ως "φωνή λαού" και οι απαρχές της Φραγκοκρατίας στην Κύπρο»

Η μαρτυρία του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου για τις απαρχές της Φραγκοκρατίας στην Κύπρο (1191–1489) αποτελεί σημαντικότατη πηγή για τις αντιδράσεις του ανώνυμου πλήθους των Ορθόδοξων Ρωμαίων του νησιού, κυρίως δε των κοινωνικά «υπάλληλων» ή «υποδεέστερων» (subaltern) ομάδων, που συνήθως περιθωριοποιούνται στο πλαίσιο των ιστορικών αφηγήσεων. Η διαπραγμάτευση του τρόπου με τον οποίο ο άγιος παρουσιάζει τους Φράγκους και την εγκαθίδρυση του φραγκικού καθεστώτος έχει απασχολήσει πληθώρα μελετητών. Στόχος μας δεν είναι απλώς να επαναλάβουμε ή να συνοψίσουμε τις απόψεις και τα συμπεράσματα της προγενέστερης έρευνας, αλλά να εμβαθύνουμε σε συγκεκριμένες πτυχές του θέματος, οι οποίες καθιστούν τον Έγκλειστο ενσάρκωση τόσο της vox Dei όσο και της vox populi. Μια τέτοια διερεύνηση μάς επιτρέπει να συνδέσουμε καλύτερα τον Άγιο Νεόφυτο με το ευρύτερο ιστορικό του περιβάλλον, ανιχνεύοντας το πώς ο ίδιος εξέφραζε τις ανάγκες του λαού του, και βλέποντάς τον ως ενεργό υποκείμενο στη διαμόρφωση των ιστορικών εξελίξεων.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Δρ Χρυσοβαλάντης Κυριάκου είναι βυζαντινολόγος. Ανήκει στο Συνεργαζόμενο Ακαδημαϊκό Προσωπικό της Θ.Σ.Ε.Κ., όπου διδάσκει Εκκλησιαστική Ιστορία. Διδάσκει, επίσης, Αρχαία και Βυζαντινή Ιστορία και Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Είναι Επιστημονικός Συνεργάτης του Ελληνικού Ινστιτούτου του Κολλεγίου Royal Holloway του Πανεπιστημίου Λονδίνου και Μεταδιδακτορικός Ερευνητής στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου. Έχει λάβει μέρος σε επιστημονικά συνέδρια στην Κύπρο και το εξωτερικό και είναι συγγραφέας τεσσάρων μονογραφιών, τρεις εκ των οποίων για την Εκκλησιαστική Ιστορία της Κύπρου, και αρκετών επιστημονικών μελετών. Η έρευνά του εστιάζει στη βυζαντινή και μεταβυζαντινή Ανατολική Μεσόγειο, έχοντας ως επίκεντρο την Ορθόδοξη Εκκλησία και πολιτισμό της Κύπρου (1ος–17ος αι.).

Νάσα Παταπίου

«Ιστορικά στοιχεία για τη Μονή του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου κατά τη Λατινοκρατία»

Τα στοιχεία τα οποία θα παρουσιαστούν στην ανακοίνωση είναι ελάχιστα γνωστά ή εντελώς άγνωστα. Μεταξύ άλλων, θα σχολιαστεί η ενίσχυση της μονής του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου από δύο βασιλείς του οίκου των Lusignan, σε τι συνίστατο αυτή η ενίσχυση και για ποιους λόγους έγινε. Αναφορά θα γίνει για έναν άγνωστο ηγούμενο της Μονής, ο οποίος το 1567 ήταν μεταξύ των υποψηφίων για εκλογή επισκόπου Λευκάρων - Λεμεσού - Αμαθούντος. Θα γίνει μνεία των μοναδικών στοιχείων που έχουμε φέρει στο φως για τον ζωγράφο Ιωσήφ Χούρρη, του οποίου τα έργα όπως το Δωδεκάορτο και η Μεγάλη Δέηση σώζονται στο Καθολικό της Μονής του Αγίου Νεοφύτου και φέρουν την υπογραφή του.

Θα παρουσιαστούν, επίσης, στοιχεία για τις προσπάθειες το 1537 του ηγουμένου της μονής του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου και του ηγουμένου του Αγίου Νικολάου του Ακρωτηρίου, να αποσχιστούν από την Εκκλησία της Κύπρου και να χειροτονηθούν από τον Πατριάρχη της Ιερουσαλήμ ή τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας, και τι επακολούθησε εκ μέρους της Δημοκρατίας της Βενετίας. Ενδιαφέρουσες, τέλος, ειδήσεις θα παρουσιαστούν για το γειτονικό με τη μονή χωριό Τάλα, τους φεουδάρχες του, μια εξέγερση των παροίκων του και τη σχέση του χωριού με τη μεγάλη κυπριακή οικογένεια Φλάτρο και όσα προσέφεραν τα μέλη της για την άμυνα της Κύπρου ή ως κτήτορες ή δωρητές ορθόδοξων μονών και εκκλησιών.

Σύντομο Βιογραφικό

Η Δρ Νάσα Παταπίου είναι ποιήτρια και ιστορικός-ερευνήτρια. Εργάστηκε σε σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, στο Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών Κύπρου και υπηρέτησε για μια πενταετία ως μορφωτική ακόλουθος και διευθύντρια στο Σπίτι της Κύπρου, στην Κυπριακή Πρεσβεία στην Αθήνα. Έχει γράψει πληθώρα μελετών και έχει φέρει στο φως άγνωστα στοιχεία για επισκόπους Κωνσταντίας -Αμμοχώστου, Λευκάρων -Λεμεσού, Σολέας και Πάφου. Γνωστοποίησε με τις έρευνές της ειδήσεις για εικόνες και δωρητές, για ναούς και μονές, για επιτύμβιες πλάκες, για οικόσημα σε εκκλησίες και εικόνες, για κτήτορες εκκλησιών και μοναστηριών, για αγιογράφους του 16ου αι., για χωριά αφιερωμένα σε αγίους που χάθηκαν με την πάροδο των αιώνων κ.ά. Έχει τιμηθεί ως ποιήτρια με πρώτο κρατικό βραβείο ποίησης από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και ως ιστορικός έχει τιμηθεί με βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών.

Κωστής Κοκκινόφτας

«Η Ιερά Μονή του Αγίου Νεοφύτου κατά την Τουρκοκρατία»

Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν, με βάση αρχειακές πηγές, οι μεγάλες δυσκολίες και τα πολλά προβλήματα, που απείλησαν με ερήμωση τη Μονή του Αγίου Νεοφύτου, κατά τα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Ακόμη, θα γίνει εκτενής αναφορά στην παραχώρηση Σταυροπηγίου στη Μονή, το 1611, από τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χριστόδουλο, που την κατέστησε ανεξάρτητη από τον τοπικό Επίσκοπο, και στην επικύρωσή του, είκοσι χρόνια αργότερα, με την έκδοση πατριαρχικού σιγιλλίου, από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Άγιο Κύριλλο τον Λούκαρη. Επίσης, θα παρουσιαστούν τα σχετικά με την εύρεση του ιερού λειψάνου του Αγίου Νεοφύτου, το 1750, και όσα αφορούν στην επαύξηση της παγκύπριας τιμής προς τον Άγιο. Τέλος, θα γίνει αναφορά σε ορισμένες καθοριστικές πτυχές της ιστορίας της Μονής, όπως τα όσα συνδέονται με τις τραγικές ημέρες του Ιουλίου του 1821, τη μαρτυρική εκτέλεση του Ηγουμένου της, Ιωακείμ Μελισσοβούκα, και τη σύληση των κειμηλίων της.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Κωστής Κοκκινόφτας είναι ερευνητής στο Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου. Έχει εκδώσει βιβλία ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου και δημοσίευσε μελέτες σε διάφορα έντυπα, συλλογικούς τόμους και πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων. Τα περισσότερα από τα βιβλία του έχουν επίκεντρό τους τη Μονή Κύκκου και την εθνική, πνευματική και κοινωνική της δράση. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται το πεντάτομο «Η Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (1878-1931)» (Λευκωσία 1999-2006) και το τρίτομο «Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής Κύπρου (1634-1931)» (2011-2017). Επίσης είναι υπεύθυνος για την έκδοση της «Επετηρίδας» του Κέντρου Μελετών, ο 12ος τόμος της οποίας κυκλοφόρησε το 2019. Έχει δώσει διαλέξεις στην Κύπρο, στην Ελλάδα και αλλού, και συμμετείχε σε συνέδρια με πρωτότυπες ανακοινώσεις γύρω από την ιστορία της Κύπρου και τους εθνικούς και πολιτιστικούς της δεσμούς με τον ευρύτερο Ελληνισμό. Το τελευταίο βιβλίο του έχει τίτλο «Εξισλαμισμοί και Επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο» (2019).

Πρωτοπρεσβύτερος Κυπριανός Κουντούρης

«Ο Κτηματικός Κώδικας της Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου (1746 μέχρι 1934) - Χειρόγραφο IMAN 023»

Ο Κτηματικός κώδικας της «ἱερᾶς καὶ βασιλικῆς μονῆς τῆς ἁγίας ἐγκλήστρης» (όπως ακριβώς τιτλοφορείται στο χειρόγραφο) αποτελεί μια πολύ σημαντική και πλούσια πηγή για την ιστορία της Ιεράς Μονής του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου, αφού καταχωρίζονται οικονομικές δραστηριότητες της Μονής που καλύπτουν μια περίοδο 188 χρόνων (από το 1746 μέχρι το 1934). Το αριθμημένο, στον κατάλογο χειρογράφων της Μονής, χειρόγραφο IMAN 023, παρέχει πολύτιμες πληροφορίες, που αφορούν στην περιουσιακή κατάσταση της Μονής για σχεδόν δύο αιώνες. Η καταχώριση των κινητών και ακινήτων περιουσιακών στοιχείων της Μονής ξεκινά το 1746, όταν Αρχιεπίσκοπος Κύπρου ήταν ήδη για δώδεκα χρόνια ο Φιλόθεος (1734–1759). Η εύρεση του τάφου και των λειψάνων του Αγίου Νεοφύτου, τέσσερα χρόνια αργότερα (28 Σεπτεμβρίου 1750) ενισχύει την τιμή προς τον Άγιο και τη Μονή του. Μέσα από τον Κώδικα καταγράφεται η παρουσία του Αγίου στη ζωή των πιστών (αλλά και μουσουλμάνων) και η έκφραση των παρακλήσεών τους για τις αρρώστιες τους ή για τη σωτηρία της ψυχής τους, όπως και οι ευχαριστίες τους προς τον Άγιο, με δωρεές προς τη Μονή του. Καταγράφονται αγορές της Μονής σε κτηματική περιουσία ή σε εκκλησιαστικά σκεύη ή εργαλεία για την γεωργοκτηνοτροφική δραστηριότητα της Μονής, πωλήσεις, ομολογίες και σημειώσεις με ιδιαίτερο ιστορικό ενδιαφέρον. Η διερεύνηση αυτού του σπάνιου χειρογράφου φωτίζει ανεξερεύνητες πτυχές της γενικότερης ιστορίας της Μονής και της Κύπρου.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Πρωτ. Κυπριανός Κουντούρης, Διευθυντής της Θεολογικής Σχολής Εκκλησίας Κύπρου, είναι Επίκουρος Καθηγητής Ιστορίας της Εκπαίδευσης και του Πολιτισμού. Κατέχει Διδακτορικό Δίπλωμα από τη Σχολή Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων της Ελλάδας (2015), Μεταπτυχιακό Δίπλωμα (MA) στη διδακτική της Ιστορίας (1995) και Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στην Εκπαίδευση (Dip.Ed) από το University of London (1992) καθώς και Πτυχίο Δασκάλου, από την Παιδαγωγική Ακαδημία Κύπρου (1985).

Υπηρέτησε για τρεις δεκαετίες στον χώρο της Δημοτικής Εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Κύπρο. Τόσο στο Η.Β., όσο και στην Κύπρο κατείχε τη θέση Διευθυντή Σχολείων και ανέπτυξε πλούσια δραστηριότητα στην εφαρμογή καινοτόμων και πρωτοπόρων προγραμμάτων και δράσεων. Στις εμπειρίες του περιλαμβάνεται και η οκταετής υπηρεσία του σε αγγλικά δημόσια σχολεία καθώς και η εμπλοκή του στη συγγραφή σχολικών βοηθημάτων και αναλυτικών προγραμμάτων. Διετέλεσε εκπρόσωπος της Ελληνορθόδοξης Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ.Β. στο διαθρησκειακό συμβούλιο «Enfield Standing Advisory Council on Religious Education (SACRE)» (1999-2004), και Πρόεδρος (μέχρι 24/06/04) της Συνέλευσης Enfield Agreed Syllabus Conference, που ασχολήθηκε με τη συγγραφή και έγκριση του αναλυτικού προγράμματος θρησκευτικής εκπαίδευσης της Εκπαιδευτικής Αρχής του Enfield, Βορείου Λονδίνου. Υπηρέτησε την Εκκλησία της Κύπρου ως Αρχιδιάκονος και συνόδευσε τον Μακαριώτατο Αρχ. Κύπρου κ. Χρυσόστομο Β΄ σε Ειρηνικές Επισκέψεις και σε σημαντικές επαφές του στην Κύπρο και στο εξωτερικό. Συμμετείχε ως συνοδός στην αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Κύπρου στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο της Ορθοδοξίας, που συνήλθε το 2016 στην Κρήτη.

Ο Πρωτ. Κυπριανός Κουντούρης ολοκληρώνει στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών μεταδιδακτορική έρευνα, στο γνωστικό πεδίο της Νεότερης Ιστορίας μέσα από πηγές, με ερευνητικό αντικείμενο τον Κώδικα της Εκκλησίας του Αγίου Ανδρονίκου στο Δάλι. Έχει λάβει μέρος με εισηγήσεις σε διεθνή και τοπικά συνέδρια.

Χριστίνα Χατζηαυξέντη

Σύντομο Βιογραφικό

Η Δρ Χριστίνα Χατζηαυξέντη είναι επιστημονική συνεργάτρια στο τμήμα Βυζαντινής Φιλολογίας του πανεπιστημίου Κύπρου, στο ερευνητικό πρόγραμμα «Byzantine Thaumaturgic narratives. The Art of the Miracle Story Collection (ThaumArt)», ενώ διδάσκει στη Θεολογική Σχολή της Εκκλησίας της Κύπρου το μάθημα «Βυζαντινή Γραμματολογία». Από τον Σεπτέμβριο του 2018 μέχρι τον Απρίλιο του 2019 εργάστηκε στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ανοικτού Πανεπιστημίου «Byzart: Byzantine Art and Archaeology on Europeana», ενώ από το 2015 μέχρι το 2017 ήτανε υπότροφος του Leibniz-WissenschaftCampus Mainz «Το Βυζάντιο μεταξύ Ανατολής και Δύσης» και του ερευνητικού κέντρου μελέτης της Ευρωπαϊκής Ιστορίας (Leibniz-Institute of European History) στο Μάινζ, στη Γερμανία για μεταδιδακτορική έρευνα. Υπήρξε επίσης υπότροφος στο Georg-Eckert Institute for International Textbook Research (Georg-Eckert-Ινστιτούτο για τη διεθνή έρευνα σχολικού βιβλίου) στο Braunschweig στη Γερμανία. Έχει εκπονήσει τη διδακτορική της διατριβή στο πανεπιστήμιο της Λειψίας, στη Γερμανία με υποτροφία από την DAAD (German Academic exchange service). Θέμα της διδακτορικής διατριβής της ήταν η κριτική έκδοση των αγιολογικών κειμένων του Νικόλαου Καβάσιλα («Die Heiligenenkomien des Nikolaos Kabasilas. Einleitung und kritische Edition», De Gruyter: Byzantinisches Archiv, Berlin 2021.)

Έχει συμμετάσχει σε πολλά συνέδρια και ημερίδες στη Γερμανία και σ' άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ συνέγραψε διάφορα άρθρα και άλλες δημοσιεύσεις σχετικά με την κριτική έκδοση βυζαντινών κειμένων αλλά και την πρόσληψη του Βυζαντίου στην ελληνική και γερμανική προτεσταντική εκκλησιαστική ιστοριογραφία του 19ου αιώνα, καθώς και τα ελληνικά και γερμανικά σχολικά βιβλία του ίδιου αιώνα.

Τὸ σχῆμα τοῦτο, δυὰς ἡγιασμένη,
εἰς ἔργον ἐλθεῖν ἱκετεύω σὺν πόθῳ